

UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATAASEN

Cirkulärnr: 26:25
Diariernr: SKR2026/01470
Handläggare: Viktoria Skog
Ämnesord: Ämnesord
Avdelning: Avdelningen för juridik
Sektion/Enhet: Kommunalrätt
Extern medverkan: Extern medverkan
Datum: 2026-07-06
Mottagare:
Rubrik: Missbruk av offentlig ställning
Ersätter: Ers. nummer
Bilagor: Bilagor

Sammanfattning

Den 1 augusti 2026 införs ett nytt brott i brottsbalken som benämns *missbruk av offentlig ställning*. Syftet är att utvidga straffansvaret för olika former av missbruk av offentlig ställning. Bestämmelsen innebär att det är straffbart att vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet, uppsåtligt i strid med lag eller annan författning vidta eller underlåta att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån eller för att otillbörligt missgynna någon annan. Cirkuläret innehåller en kort sammanfattning av regeringens proposition 2025/26:217 Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar och SKR:s kommentarer.

SLUT UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATAASEN

CIRKULÄR 26:25

Avdelningen för juridik
Viktoria Skog

Missbruk av offentlig ställning

Ett nytt brott, *missbruk av offentlig ställning*, införs i 20 kap. 2 § brottsbalken den 1 augusti 2026. Bestämmelsen innebär att det är straffbart att vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet, uppsåtligen i strid med lag eller annan författning vidta eller underlåta att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån eller för att otillbörligt missgynna någon annan. Om brottet är grovt ska det dömas för grovt missbruk av offentlig ställning. Straffet för missbruk av offentlig ställning är böter eller fängelse i högst två år samt för grovt brott fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år.

Nedan följer en kort sammanfattning av regeringens proposition 2025/26:217 Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar.

Bakgrund

Syftet med att införa det nya brottet är att utvidga straffansvaret för olika former av missbruk av offentlig ställning. Ansvar för tjänstefel förutsätter att åtgärden har vidtagits vid myndighetsutövning. Alla typer av missbruk av allmänna medel omfattas därmed inte av tjänstefelsbestämmelsen. Åtgärder i samband med inköp och offentlig upphandling anses till exempel inte vara myndighetsutövning. Frågor om stöd till enskilda näringsidkare i strid med kommunallagen (2017:725), åtgärder som innebär att kommunen ger bort eller säljer egendom under marknadsvärdet eller upphandlingsregler som inte följs i syfte att gynna någon faller också utanför straffansvaret för tjänstefel. I vissa fall har sådana åtgärder kunnat vidtas utan att andra straffbestämmelser heller varit tillämpliga.

Det nya brottet syftar bl.a. till att säkerställa att rättsväsendet kan ingripa mot insiderverksamhet och infiltration i offentlig förvaltning, även när det rör sig om gärningar som inte sker vid myndighetsutövning. Bestämmelsen avser att skydda okorrumperad tjänsteutövning och allmänhetens förtroende för den offentliga verksamheten.

Vilka personer omfattas?

Straffbestämmelsen omfattar *alla som utövar offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet*. Det kan exempelvis vara anställda eller uppdragstagare hos kommuner, regioner eller kommun- och regionägda bolag. Det saknar betydelse om verksamheten bedrivs i offentlighetsrättslig eller privaträttslig form. Även en person som är anställd i ett privat företag omfattas när han eller hon utövar offentliga funktioner, t.ex. offentligt finansierad vård eller skolverksamhet, men inte när han eller hon i sin yrkesutövning utövar funktioner som saknar anknytning till offentlig verksamhet.

Straffansvaret omfattar även förtroendevalda. Med förtroendevald i kommun och region avses de som innehar något av de uppdrag som räknas upp i 4 kap. 1 och 2 §§ första stycket kommunallagen. Till skillnad mot tjänstefelsansvaret omfattar alltså bestämmelsen om missbruk av offentlig ställning även de förtroendevalda i kommun- och regionfullmäktige.

Vilka gärningar omfattas?

Straffansvaret omfattar den som uppsåtligt ”*i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd*”. Det kan handla om att åsidosätta regler som föreskriver eller förbjuder en viss åtgärd men det kan också avse åsidosättande av regler av mer generell karaktär som t.ex. rör handläggningen av ärenden. Att någon i strid med jävsbestämmelserna i kommunallagen deltar i handläggningen av ett ärende trots att han eller hon har personliga intressen i saken eller att någon gynnar eller missgynnar ett visst företag vid tilldelning av ett kontrakt i strid med upphandlingsregelverket är exempel på regelöverträdelser som träffas av bestämmelsen. Straffansvaret omfattar även underlåtelse att vidta en åtgärd i strid med lag eller annan författning.

Det krävs uppsåtligt åsidosättande av lag eller annan författning för att gärningen ska omfattas av straffansvar. Felbedömningar eller situationer där vad som utgör gällande rätt är osäkert ska inte omfattas av straffansvar enligt bestämmelsen. Oaktsamma eller grovt oaktsamma handlingar eller att någon försökt men misslyckats med att fullgöra sitt åtagande att agera i enlighet med lag eller författning ska alltså inte leda till straffansvar.

Straffansvar kräver också att gärningen har begåtts *i syfte att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån eller för att otillbörligt missgynna någon annan*. Även förmåner som inte är av ekonomisk natur omfattas. Eftersom det krävs att gärningen har begåtts i ett visst syfte för att vara straffbar behöver det föreligga ett s.k. avsiktssuppsåt. Det innebär att om den lagstridiga åtgärden vidtas eller underlåts av enbart

ett annat skäl än för att ”få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån” eller ”för att otillbörligt missgynna någon annan” är agerandet inte straffbart. Om agerandet beror på att det t.ex. saknas andra alternativ på grund av bristande resurser i en kommun eller att någon drivs av en vilja att göra rätt i en pressad situation bör det inte föreligga straffansvar för missbruk av offentlig ställning. För straffansvar krävs dock inte att någon i det enskilda fallet fått en otillbörlig förmån eller att ett otillbörligt missgynnande skett. Det är tillräckligt att det är avsikten. Om åsidosättandet av lag eller annan författning berott på någon annan omständighet än att syftet varit att gynna eller missgynna någon ska handlandet inte omfattas av straffansvar, även om handlingen har resulterat i ett gynnande eller missgynnande. Bedömningen av om gärningspersonen haft ett sådant syfte får göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

SKR:s kommentarer

Införandet av missbruk av offentlig ställning som ett nytt brott, subsidiärt till tjänstefel, innebär att vissa ageranden som tidigare inte varit straffbara nu omfattas av straffansvar. Ansvar för tjänstefel förutsätter att åtgärden vidtagits vid myndighetsutövning. Missbruk av offentlig ställning är inte begränsat till åtgärder som vidtas vid myndighetsutövning vilket innebär att straffansvaret utvidgats när det gäller missbruk av allmänna medel. Många åtgärder som vidtas i kommuner och regioner är inte myndighetsutövning. Åtgärder som vidtas i strid med exempelvis jävsbestämmelser eller förbud mot stöd till enskilda näringsidkare i kommunallagen kan nu vara straffbara som missbruk av offentlig ställning. Detsamma gäller åtgärder i strid med upphandlingsregelverket.

Missbruk av offentlig ställning är dock ett uppsåtligt brott till skillnad mot tjänstefel. För att dömas till ansvar för tjänstefel kan det räcka att personen av oaktsamhet vid myndighetsutövning åsidosätter vad som gäller för uppgiften. Straffansvar för brottet missbruk av offentlig ställning förutsätter däremot uppsåt till samtliga rekvisit i bestämmelsen. När det gäller rekvisitet *”för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån eller för att otillbörligt missgynna någon annan”* krävs det dessutom att det är fråga om ett s.k. avsiktssuppsåt. Det räcker alltså inte för straffansvar att följden av en persons lagstridiga agerande är att någon fått en otillbörlig förmån eller att någon blivit otillbörligt missgynnad. Straffansvar förutsätter att det har varit personens avsikt att otillbörligt gynna eller missgynna någon.

SKR:s bedömning är att det nya brottet inte medför att kommuner och regioner generellt sett behöver ändra sina arbetssätt. Det rekommenderas dock att, liksom tidigare, noggrant dokumentera de avvägningar som kan behöva göras i situationer där de som utövar offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet kan hamna i en målkonflikt som kan påverka beslutets laglighet.

Sveriges Kommuner och Regioner
Avdelningen för juridik

Sara Catoni
Avdelningschef

Viktoria Skog
Förbundsjurist